

INSTITUTUM ROMANUM FINLANDIAE

SUOMEN ATEENAN-INSTITUUTTI
FINLANDS ATHEN-INSTITUT
FINNISH INSTITUTE AT ATHENS

Rooman ja Ateenan tiedeinstituuttien kannanotto antiikin arkeologian opetuksen puolesta

Helsingin yliopistossa on Kreikan kielen ja kirjallisuuden sekä Latinan kielen ja Rooman kirjallisuuden maisterintutkintojen osana voinut opiskella antiikin arkeologiaa yli sadan vuoden ajan yksittäisten luentokurssien muodossa. Ensimmäinen varsinainen opintokokonaisuus syntyi vuonna 1964 'antiikin kulttuurihistorian' nimellä, vuonna 1981 'klassillisesta arkeologiasta' tuli approbaturkokonaisuus, ja vuodesta 1989 sitä saattoi opiskella pitkänä 35 opintoviikon sivuaineena. Vuodesta 1986 yksi latinan assistenteista alkoi opettaa klassillista arkeologiaa lähes koko työvelvollisuutensa määrän. Vuonna 2005 oppiaineeseen perustettiin lehtorinvirka nimekkeellä 'Antiikin kulttuuri ja klassillinen arkeologia'. Klassillisen arkeologian dosentti Leena Pietilä-Castrénin jäätyä tästä virasta eläkkeelle vuonna 2018 sitä ei täytetty uudelleen. Aineen laajuus supistettiin tuolloin 'Antiikin kulttuuri' -kokonaisuudeksi, jota on rahoitettu osin (60 %) ulkopuolisen projektirahoituksen turvin.

Nyt tämä kokonaisuus aiotaan kokonaan poistaa Helsingin yliopiston opetustarjonnasta.

Suomen tiedeinstituutit Roomassa ja Ateenassa haluavat tällä kirjelmällä painokkaasti korostaa monitieteisen antiikin kulttuurin opetuksen tärkeyttä ja klassillisen arkeologian ainutlaatuisuutta humanistisen tutkimuksen kentällä. Toivomme lämpimästi, että opetus säilyy Helsingin yliopistossa ainakin jossakin laajuudessa.

Kyseessä on oppiaine kulttuuriperintömme ytimessä – antiikin kulttuuri on myös meidän kulttuuriamme. Antiikin Kreikkaa ja Roomaa ei voi ymmärtää ilman kirjallisia lähteitä, mutta ei myöskään ilman materiaalisia lähteitä. Latina, kreikka ja antiikin kulttuuri muodostavat useissa maissa yhtenäisen oppikokonaisuuden, *Classics* tai *Classical Studies*, jossa kielet ja materiaallinen kulttuuri täydentävät toisiaan saumattomasti. Toisaalta historia, klassillinen filologia, taidehistoria ja arkeologia tukeutuvat monitieteellisesti klassillisen arkeologian aineistoihin, ja myös niiden opiskelijat tarvitsevat alan opetusta. Nykyisten tutkintorakenteiden puitteissa ei ole realistista odottaa, että kielten ohjelmiin sijoittuneet antiikin kieliaineet (Kreikan kieli ja kirjallisuus sekä Latinan kieli ja Rooman kirjallisuus) tai muut aineet voisivat vastata kattavasti antiikin kulttuurin koko kentän opetuksesta.

Suomen Rooman- ja Ateenan-instituutit perustettiin aikanaan tehtävänänsä saattaa suomalaiset elävään yhteyteen eurooppalaisen kulttuuriperintömme juuriin. Tänä vuonna ne viettävät toimintansa 70- ja 40-vuotisjuhlia. Instituuttien yhteistyö Helsingin yliopiston kanssa on ollut pitkäaikaista ja hedelmällistä. Monet instituuttien johtajista ovat olleet Helsingin yliopiston kasvatteja. Kurseilla ja tieteellisissä tutkimusryhmissä instituutit ovat kouluttaneet lukuisia opiskelijoita ja jatko-opiskelijoita. Instituutit tarjoavat täydentävää koulutusta Rooman ja Kreikan rakennetun, kuvallisen ja esineellisen kulttuurin saralla ja mahdollisuuksia osallistua arkeologisiin kaivauksiin. Varsinainen perusopetus ja metodologiset valmiudet on kuitenkin saatava omien yliopistojen opetuksen kautta. Jos opetus Helsingissä loppuu, opintoja tarjoaa Suomessa vain yksi yliopisto, Turku, ja sekin melko suppeassa muodossa ilman lähiopetusta. Opintojen poistumisen vaikutukset olisivat vakavia ja kauaskantoisia.

Klassillinen arkeologia on alana hyvin kansainvälinen ja kouluttaa kansainvälisyyteen. Kaikissa Euroopan maissa, minivaltioita lukuunottamatta, opetetaan klassillista arkeologiaa. Vertauskohtana esimerkiksi naapurimaamme Ruotsi, jossa klassillisen arkeologian professuureja on neljä (Tukholma, Uppsala, Lund, Göteborg).

Vuosikymmenten kuluessa monista suomalaisista klassillisista arkeologeista on tullut tieteenalalla maailmanlaajuisesti tunnettuja tutkijoita. Esimerkiksi prof. Margareta Steinbylle myönnettiin viime heinäkuussa Italiassa, kautta aikojen kolmantena suomalaisena, maan arvostetuimman tiedeakatemian Accademia dei Lincein jäsenyys hänen ansioistaan klassillisen arkeologian alalla mm. kansainvälisen laajan teossarjan *Lexicon topographicum urbis Romae* päätoimittajana ja kaivauksista Forum Romanumilla.

Viime vuosikymmeninä suomalainen antiikintutkimus on ollut korkeatasoista ja nauttinut erinomaista kansainvälistä mainetta. Pitkäjänteisen ja määrätietoisen työn tuloksena suomalaisin voimin on käynnistetty monia merkittäviä arkeologisia kaivaushankkeita Välimeren alueella: Italiassa esim. Pompejissa ja Ostiassa, Kreikassa esim. Melitaiassa ja Thesprotiassa. Jos klassillisen arkeologian alalle ei enää kouluteta opiskelijoita ja tutkijoita, tällaisten projektien tulevaisuus on vakavasti uhattuna. Riskinä on, että joudumme kansakuntana vähitellen vetäytymään näiltä kansainvälisiltä areenoilta.

Tarvitsemme laajakantoista historiantuntemusta kipeästi maailmassa, joka muuttuu nopeasti ja huolestuttavasti. Antiikin tuntemus on historiallisen itseymmärryksemme keskiössä, eikä antiikkia voi ymmärtää ilman sen kulttuuria – arkkitehtuuria, kaupunkirakenteita, kuvamaailmaa ja esineistöä – ja näiden monipuolista tutkimusta ja opetusta.

Ei ole sattumaa, että koko maailmassa yliopistojen ja akateemisen maailman tunnuksia ovat antiikin temppelit, pylväänpäät ja laakeriseppele. Yliopistoissa tulee säilyä antiikin kulttuuri, joka opettaa, mitä nämä esineet ovat ja mitä ne symboloivat.

Ria Berg

Johtaja
Suomen Rooman-instituutti

Petra Pakkanen

Johtaja
Suomen Ateenan-instituutti

Katariina Mustakallio

Hallituksen puheenjohtaja
Institutum Romanum Finlandiae sr

Renja Suominen-Kokkonen

Hallituksen puheenjohtaja
Suomen Ateenan-instituutin säätiö sr

Kirsi Saarikangas

Opetus- ja kulttuurivaliokunnan
puheenjohtaja
Institutum Romanum Finlandiae sr